

ČESKÉ ŠVÝCARSKO

ZPRAVODAJ SPRÁVY NÁRODNÍHO PARKU
ČESKÉ ŠVÝCARSKO

Listopad 2009

8. ročník

2/2009

Z OBSAHU:

Něco blíže k mihulím	2-3
Nový druh mechu v NP	4
Měření mikroklimatu	5
Spáleniště tři roky poté ...	6-8
Mykologická rarita Labských pískovců	9
Pískovcové podzemí	10-11
Střevle obecná	12
Bobři v NP?	13
Národní park má kulaté narozeniny	14
Architektonický výraz staveb	15
České Švýcarsko - excelentní destinace	16
Pravčická brána světová ...	17
Dolský mlýn v r. 2009	19
Turistické stezky a jejich opravy	20

Ach ty cesty...

Vážení a milí čtenáři,

rád bych Vás ujistil, že i mě trápí špatný stav lesních cest v národním parku. Je to jedna z nejčastějších stížností ze strany veřejnosti, a proto bych na ni rád na tomto místě reagoval. Těší mě, že jsou návštěvníci takto vnímaví a že jim dění v parku není lhostejné. Za všechny podněty bych rád poděkoval a ujistil čtenáře, že se jimi správa NP zabývá.

Z tohoto pohledu se letošní rok ukázal jako zřejmě nejhorší za dobu existence národního parku. Čím byl tento neutěšený stav mnoha lesních cest způsoben? Řada z nich byla již začátkem letního období poškozena přívalovými dešti. Některé jsme, bohužel, museli kvůli jednání s pojišťovnou prozatím v tomto stavu ponechat, aby mohly být zdokumentovány likvidátory.

Druhou příčinou neuspokojivého stavu cest byly lesnické zásahy, jejichž cílem je plánovaná přeměna nepůvodních lesních porostů. Zásahy v NP jsou zaměře-

ny především na likvidaci nepůvodních druhů dřevin, zejména borovice vejmutovky a modřínu. Rovněž je nutné uvolňovat původní dřeviny, zejména buk a dub, rostoucí často ve stejnověkových smrkových porostech. Neméně technicky náročnými jsou i nezbytná ochranná opatření proti kůrovci. Všechny uvedené zásahy se, bohužel, neobejdou bez nasazení těžké lesní techniky, která i při veškeré opatrnosti lesního personálu způsobuje poškození lesních cest.

Správa NP vnímá tento problém jako velmi vážný a ujišťuji Vás, že zjednání nápravy v této věci je jedním z prioritních úkolů správy NP. Pracovníci lesní správy NP mají vždy povinnost lesní cesty uvést po skončení prací do původního stavu. Uvědomujeme si, že cesty v národním parku jsou naší vizitkou, neboť po nich projdou tisíce návštěvníků a obdivovatelů zdejší krásné přírody.

Děkuji vám proto za pochopení.

Pavel Benda, ředitel

Něco blíže k mihulím

V tomto čísle „Zpravodaje“ se budeme poněkud blíže věnovat velmi zvláštní a bizarní skupině živočichů, kterou jsou **mihule** (dříve kruhoústí). Ty tvoří v rámci obratlovců samostatnou třídu - mihulovci (*Cephalaspidomorphi*). Jen pro ilustraci: v ČR se ještě vyskytují zástupci dalších pěti tříd obratlovců, a těmi jsou ryby, obojživelníci, plazi, ptáci a savci. Jak je tedy patrné, mihule či mihulovci jsou velmi významnou a samostatnou skupinou velmi ostře oddělenou od ostatních živočichů. Mihule tedy nepatří mezi ryby, jak se spousta lidí mylně domnívá, ale v rámci

zoologického systému jsou na rovnocenné úrovni jako ryby. Tato skupina živočichů má charakteristický **hadovitý tvar těla** a pohybuje se vlněním těla za pomoci nepárových ploutví (2 hřbetní a 1 ocasní). Kostru mají jen chrupavčitou. Typická jsou jejich ústa, nemají totiž čelisti, a tak jsou tvořena kruhovitým přísavným diskem pokrytým rohovitými destičkami a rohovitými zoubky. Vývoj mihulí je nepřímý, přes larvu zvanou **minoha**. Všechny mihule se třou (rozmnožují) jednou za život a po vytření brzy umírají.

V ČR původně žily **čtyři druhy** - mi-

hule mořská, mihule říční, mihule potoční a mihule ukrajinská. Mihule mořská a říční byly již před sto lety u nás vyhubeny. Mihule ukrajinská (*Eudontomyzon mariae*) se vyskytuje již pouze na jedné jediné lokalitě na severní Moravě, kde poslední jedinci tohoto druhu obývají pouze krátký úsek Račího potoka u Velkých Losin. Jen s mihulí potoční se ještě můžeme vzácně v naší přírodě setkat.

Se třemi druhy, které patří k přírodě Českého Švýcarska, se blíže seznámíme v tomto čísle.

Pavel Benda

JEŠTĚ JE MŮŽETE VIDĚT...

Mihule potoční (*Lampetra planeri*)

S tímto velmi zajímavým a vzácným druhem se ještě můžeme setkat v přírodě Českého Švýcarska. Dosud se vyskytuje v řece Kamenici, Křinici, Chřibské Kamenici a jejich přítocích a také okrajově v Labi. Mihule potoční je asi 15 cm dlouhá, ale její larva zvaná minoha může dorůst až 18 cm. Zbarvení dospělé mihule je na hřbetu modrošedé až zelenavé, boky jsou světlejší, břicho bělavé. Je to výhradně sladkovodní druh (na rozdíl od mihule mořské a říční) a také „**neparazitický**“. Dospělá mihule totiž potravu vůbec nepřijímá a její larva minoha, která bývá

prakticky celý svůj vývoj zahrabána v písčitéch naplaveninách, se živí řasami, rozsivkami a rostlinnými a živočišnými zbytky.

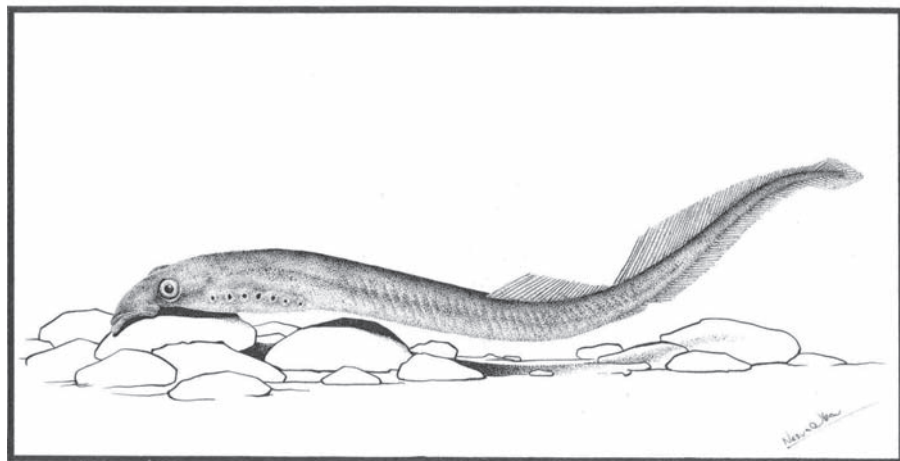
Mihule se třou v dubnu až květnu v úsecích s písčitým až šterkovitým dnem. Minohy se líhnou asi po dvou týdnech inkubace a nechají se unášet vodním proudem po toku do míst s písčitým dnem, do něhož se zahrabávají. Jejich vývoj trvá nejčastěji čtyři roky a končí po přezimování v březnu až dubnu pátého roku. Tělo se přitom zkracuje a zakrňuje také střevo.

Po metamorfóze (tj. přeměně minohy v mihuli) se stěhují proti proudu do míst rozmnožování a po něm hynou vysílením asi měsíc po tření. Mihule se tedy rozmnožují pouze **jedenkrát za život!**

Zásadní negativní vliv na mihule mělo především katastrofální znečištění vody, na které jsou velmi citlivé a také regulace vodních toků, které zničily místa jejich rozmnožování a vývoje. Z těchto důvodů je mihule potoční zařazena mezi zvláště chráněné druhy živočichů, a to do kategorie „**kriticky ohrožení**“. Jak již bylo uvedeno výše mihule potoční se dosud v Českém Švýcarsku vyskytuje naštěstí na řadě lokalit. Zajímavá je její absence v horní části toku Křinice i když v nižších částech toku např. v oblasti Zadních Jetřichovic dosud žije velmi pěkná a silná populace. Hranici mezi obsazeným a neobsazeným úsekem tvoří jez Obere Schleuse, který tvoří pro migraci mihulí nepřekonatelnou překážku a brání jim tak v průniku dále proti proudu. Nad jezem byly totiž mihule v minulosti vyhubeny znečištěním vody.

Správa Národního parku České Švýcarsko uvažuje o obnově populace tohoto vzácného a velmi zajímavého druhu také v této části Křinice, a to přenesením mihulí, resp. minoh z dolních úseků Křinice.

Pavel Benda

Mihule potoční, kresba © Petr Nesvadba

VYHUBENÉ A NEZVĚSTNÉ DRUHY LABSKÝCH PÍSKOVců (ČESKOSASKÉHO ŠVÝCARSKA)

Díl 8. Mihule mořská (*Petromyzon marinus*) a mihule říční (*Lampetra fluviatilis*)

Oba druhy bohužel patří v ČR již téměř sto let mezi **vyhubené**. Tyto mihule jsou na rozdíl od dosud u nás žijících mihulí (potoční a ukrajinské) svým způsobem života odlišné. To se projevuje především ve dvou oblastech - larvy (minohy) žijí ve sladkých vodách, ale dospělci splouvají **do moře**, kde dorůstají do konečné velikosti a pak se do **sladkých vod** vracejí k rozmnožování (pouze jedenkrát za život - po vytření umírají) a za druhé - jedná se druhy **parazitické** (ve sladké vodě však potravu již nepřijímají!).

Tah u těchto dvou druhů ustal v souvislosti s katastrofálním **znečištěním** řeky Labe a také v souvislosti s budováním **vodních děl**. Klíčovou migrační překážkou se stalo vodní dílo Geesthacht při ústí Labe do Severního moře, které bylo postaveno mezi lety 1957 a 1959. Teprve v roce 1998 byl uveden do provozu účinný typ rybiho přechodu. To se projevilo znovuoobením tahů obou druhů mihulí. Lze tedy reálně očekávat, že se oba druhy do přírody Českého Švýcarska **opět vrátí**. Zatím nejbližší údaje týkající se mihule říční pocházejí z roku 1995, kdy byla fotografována při ústí vodního toku Wessenitz do Labe u Pirny a v roce 2003 byla zjištěna na Labi u Prossen u Bad Schandau (cca 15 km od statní hranice). U mihule mořské znovuoobnovení tahů probíhá pomaleji a nejbližší k nám byla zatím zjištěna ve středním Německu v Braniborsku.

Mihule mořská má zbarvení těla olivově hnědé či nazelenalé a u větších jedinců pokryté tmavšími skvrnami tvořící

cích mramorování. Tento druh dorůstá délky až 120 cm a hmotnosti kolem 2,5 kg. Jak již bylo výše řečeno, k rozmnožování docházelo ve sladkých vodách. Z jiker vylíhlé slepé larvy se ukrývaly v jemných nánosech dna poblíž trdlišť (míst rozmnožování). Larvy matamorfovaly ve věku 4 - 7 let. Dospělci pak žijí 20 - 30 měsíců v moři, kde se živí paraziticky na živých rybách (požírají ale i ryby mrtvé), kterým vrtavými pohyby jazykového aparátu narušují tělní tkáň a požírají nejen maso, ale i krev. Na tření pronikají dospělé mihule do sladkých vod. Na rozdíl od ostatních mihulí se vytírají v párech.

Do Čech se mihule mořská v minulosti dostávala Labem. V minulém století byla zjišťována v Labi, Vltavě a Otavě až u Písku. Poslední datované nálezy mihule mořské pocházejí z ČR z let **1905** (Loubí u Děčína) a **1912** (Děčín - Podmokly). Nicméně se objevuje ještě jeden nekonkrétně datovaný údaj po roce 1912 - „Später wurde ein kleineres Stück in der Elbe unterhalb Střekov bei Ústí n. L. gefangen. Die Meerneunaugen wurden meist in Aalreusen gefangen“ (Později byl jeden menší kus v Labi pod Střekovem v Ústí nad Labem chycen. Mořské mihule byly většinou chytány do košů (vrší) na úhoře). Maso mihulí mořských bylo velkou pochoutkou.

Mihule říční - zbarvení těla je u dospělců stejnoměrně modrozelené na hřbetě s kovovým leskem, boky špinavě žluté a břicho stříbřitě bílé. Dospělci dorůstají délky do 50 cm a hmotnosti okolo 150 g.

Obdobně jako mihule mořská také tento druh parazituje na rybách a způsobuje jim těžká zranění. Tahy do řek nastávají na podzim. Tře se na jaře v potocích. Larvální stadium trvá 4 - 6 roků. Larvy se živí především detritem, řasami a rozsivkami. Metamorfóza nastává při délce 13 cm, kdy tito jedinci splavávají po proudu do moře, kde žijí dravě asi 1,5 roku.

V Čechách byla známa z povodí Labe a také Odry. Poslední údaje z ČR pocházejí z roku **1927**, kdy MICHEL (1929) uvádí: „Im Frühjahr 1927 wanderte es in der Polzen oft schon in solcher Menge, daß das Wasser förmlich schwarz war“. (Na jaře 1927 jich putovalo Ploučnicí často již takové množství, že voda byla jimi doslova černá). Dále uvádí: „Dieselbe kommt in der Elbe (Hafen bei Bodenbach) und allen Zuflüssen vor.“ (Tatáž je rozšířena v Labi - přístav v Podmoklech - a všech přítocích). Podmokly jsou dnes součástí Děčína (pozn. autora).

Maso měla tato mihule údajně velmi chutné.

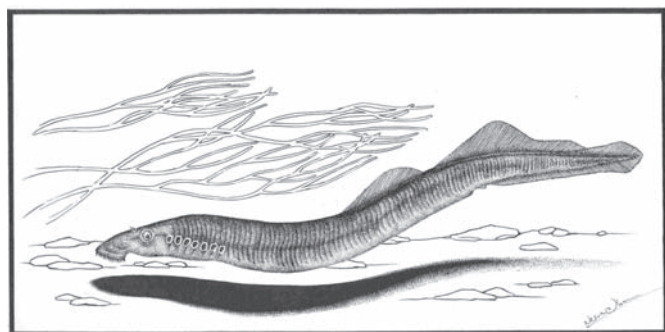
Pavel Benda

Prameny:

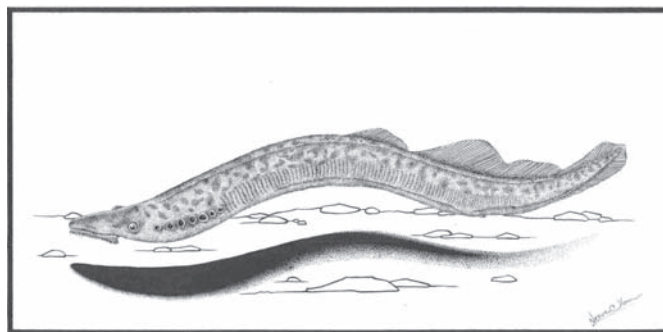
BENDA, P. 2007: *Opomíjené historické údaje o výskytu mihule mořské (Petromyzon marinus) a mihule říční (Lampetra fluviatilis) v České republice*. Sborník Oblastního muzea v Mostě, řada přírodovědná.

HANEL, L. & LUSK, S. 2005: *Ryby a mihule České republiky. Rozšíření a ochrana*. Český svaz ochránců přírody, Vlašim.

MICHEL, J. 1929: *Tiere der Heimat*. Tetschen.

Mihule říční, kresba © Petr Nesvadba

Mihule mořská, kresba © Petr Nesvadba

Nový druh mechu objeven v NP České Švýcarsko!

Vážení čtenáři, možná jste v našem tisku zaznamenali zprávu o objevení nového mechu, avšak novinářským přepisem došlo k uvedení řady nepřesností, a proto bychom vás rádi seznámili s objeveným druhem na stránkách našeho Zpravodaje.

Senzace atrakce, vážené dámy, vážení pánové ... kdepak, nepříjel k nám cirkus Humberto, to se jen výzkumníkům z národního parku podařila senzační věc – obohatili naši květenu o nový druh. Je to druh velice nenápadný, oku běžného návštěvníka zůstává skryt, protože se nejedná o kvetoucí rostlinu, ale o mech!

Je to mech z rodu **šurpek**, latinsky zvaný *Orthotrichum pulchellum*. Jedná se o epifytický druh, rostoucí na různých druhích stromů, nejraději na javoru kleonu, kde vytváří 1 cm vysoké a okolo 1 cm² veliké polštářky. Nápadné jsou obzvláště jeho tobolky, které na jaře kryje podélně pruhovaná čepička, a v létě naši pozornost upoutají oranžové zuby obústní. Druh byl objeven botaničkou Správy NP České Švýcarsko v srpnu roku 2006 a nález byl publikován v odborném tisku v ČR i zahraničí (viz citace níže).

Čím je tento druh zajímavý?

Mechy rodu **šurpek** patří mezi **bioindikátory čistého ovzduší**, a proto se na území severních Čech v důsledku silného znečištění ovzduší v posledních 50 letech vůbec nevyskytovaly. Díky pronikavému zlepšení kvality ovzduší, obzvláště

prudkému snížení emisí oxidu siřičitého, se k nám tyto druhy postupně navracují. První zástupci rodu byli na území národního parku objeveni v roce 2003!

Avšak příběh šurpku *Orthotrichum pulchellum* je trochu jiný. Tento mech má svůj domov na pobřeží Atlantského oceánu, kde se vyskytuje na západním pobřeží Severní Ameriky (od jižní Aljašky po Oregon) a stejně tak podél západního pobřeží Evropy (od jižní Skandinávie po severní Španělsko). Ovšem v druhé polovině devadesátých let minulého století zaznamenali západoevropští bryologové (= lidé zkoumající mechorosty) jeho šíření směrem do evropského vnitrozemí.

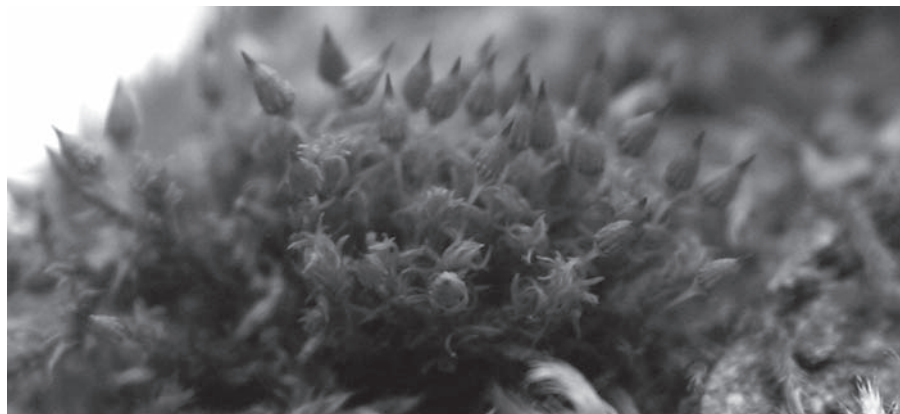
Příčiny šíření spatřují vědci ve dvou faktorech (i) v prudkém zlepšení kvality ovzduší ve střední Evropě, (ii) v oteplování klimatu, které s sebou přináší do evropského vnitrozemí mírné zimy a celkově větší množství srážek během roku. V současnosti je druh v České republice znám z 8 lokalit, přičemž všechny leží v severozápadních Čechách v oblastech s vysokým ročním úhrnem srážek (nad 800 mm). Jelikož je druh bohatě plodný, lze v následujících letech počítat s nárůstem počtu lokalit v této části republiky.

Jak je tedy vidět má území Národního parku České Švýcarsko stále co nabídnout, a to nejen turistům, ale i vědcům, neboť je tu stále co objevovat.

Ivana Marková

Takovéto mechem obrostlé stromy hostí i mechy rodu šurpek - bioindikátory čistého ovzduší. Foto: I. Marková

Šurpek *Orthotrichum pulchellum* je nápadný podélně pruhovanými tobolkami. Foto: Ivana Marková

Kdo chce vědět více, nechť nahlédne do následující literatury:

PLÁŠEK V. et MARKOVÁ I. (2007): *Orthotrichum pulchellum* (Orthotrichaceae, Musci), new to the Czech Republic. – Acta Musei Moraviae, Scientiae biologicae, Brno, 92:223-228.

PLÁŠEK V. et MARKOVÁ I. (2008): *Orthotrichum pulchellum* Brunt. – In: Blockeel T. L.(ed.), New national and regional bryophyte records, 18. – Journal of Bryology, 30:163-164.

Podivné houby aneb Když se měří mikroklima

Možná si někteří z vás při svých houbařských výpravách povšimli podivných „hub“ s bílým kloboučkem opatřeným nápisem „Výzkum, neničit, Botanický ústav AV ČR, Správa NPČS“ a nesoucí číslo. To, co z dálky vypadá jako houba, je ve skutečnosti mikroklimatická stanice měřící teplotu a vlhkost. Tato malá měřicí zařízení jsou rozmístěna ve vybraných inverzních roklích (celkem šest roklí) v takové hustotě, která umožní získat podrobná data o vývoji teploty vzduchu a půdní vlhkosti nejen během dne, ale i v průběhu roku. Měření mikroklimatu inverzních roklí zde probíhá v rámci projektu „Komplexní monitoring stavu přírodního prostředí na území Národního parku České Švýcarsko“ placeného z finančních mechanismů EHP/Norska. Řešitelem této části projektu je Botanický ústav AV ČR. Mikroklimatické měřicí stanice byly vyvinuty a vyrobeny speci-

álně pro tento projekt firmou TOMST s.r.o.

Takto rozsáhlé a dlouhodobé měření (délka měření je plánována na 2-5 let) nebylo doposud v žádném pískovcovém území střední Evropy realizováno! Pevně doufáme, že získaná data nám poskytnou informace nejen o tom, jaká teplota panuje na dně a vrcholu rokle a jaké jsou její výkyvy během dne a roku, ale zároveň nám umožní porozumět tomu, proč se určité druhy rostlin vyskytují jen v některých roklích a v rámci těchto roklí třeba jen na jediném místě.

Prosíme tedy návštěvníky, aby nepoškozovali jimi objevené stanice, a umožnili tak nerušený průběh celého výzkumu.

Ivana Marková

Mikroklimatická měřicí stanice.

Foto: Ivana Marková

Umístění mikroklimatické měřicí stanice v terénu. Barevná páska na stromě umožňuje výzkumníkům snadné nalezení stanice. Foto: I. Marková

Čáp černý, report - VI

V roce 2009 jsme okroužkovali celkem **14 mládčat čápů černých** na 4 hnízdech (1 x 5 mláďat a 3 x 3 mláďata). Musím přiznat, že letošní rok přinesl opět několik zajímavých hlášení o jejich přeletech a migracích a zcela nově také informace o jejich hnízdění. Tak tedy:

- zcela výjimečné hlášení přišlo z Německa, resp. ze spolkové země Baden - Württemberg. Zde **poprvé v historii** zahnízdil pár čápů černých (hnízdlo bylo na borovici) a jeden z rodičů 3 mláďat, která byla úspěšně vyvedena, byl náš čáp číslo 6151, který se u nás vylíhl v roce 2006 ve skalním hnízdě na Doubicku. Hnízdiště v Německu se nachází nedaleko švýcarských hranic severně od Bodamského jezera.

- další náš čáp 60M4, kterého jsem okroužkoval jako mládě na hnízdě v roce 2004 poblíž Mezní Louky, **hnízdil** v letošním roce na Českolipsku, nedaleko obce Tuhaneč. Toto hnízdlo je dlouhodobě sledováno kolegou Pavlem Kurkou, který kroužek našeho čápa odečetl ve chvíli, když mladým čápatům přinesl potravu - velkého úhoře.

- tento výše uvedený čáp 60M4 je velký

cestovatel, neboť po vyvedení mláďat se vydal jihozápadním směrem po své oblíbené trase do Afriky a byl 7. 9. 2009 pozorován **ve Francii**. Proč oblíbené? Zde byl zjištěn již v roce 2004, tedy v roce svého narození, v roce 2005 byl pozorován ve Španělsku, v roce 2006 opět ve Francii (podrobnosti viz předchozí Zpravodaje)

- z Maďarska se ohlásil čáp černý číslo 62RJ. Ten byl v letošním roce 25.6. kroužkován ve stromovém hnízdě na buku spolu se dvěma sourozenci na **nově objeveném hnízdě** u Libouchce. V Maďarsku byl pozorován 9. 9. 2009 na lokalitě Pörböly, Tolna a byl živ a zdrav.

- zatím poslední pozorování pochází z jižních Čech, kdy byli kolegy Josefem Vránou a Oldřichem Šreibrem mezi obcemi Sedlčkovice a Dolní Bukovsko na Českobudějovicku pozorováni **dva naši čápi černí** - 62RL a 62 RN, kteří byli kroužkováni v letošním roce dne 26. 6. na skalním hnízdě nedaleko Hřenska. Zde se zdržovali ve společnosti dalších asi 50 kusů čápů černých a lovíli drobné ryby v místní strouze.

Pavel Benda

Spáleniště u Jetřichovic

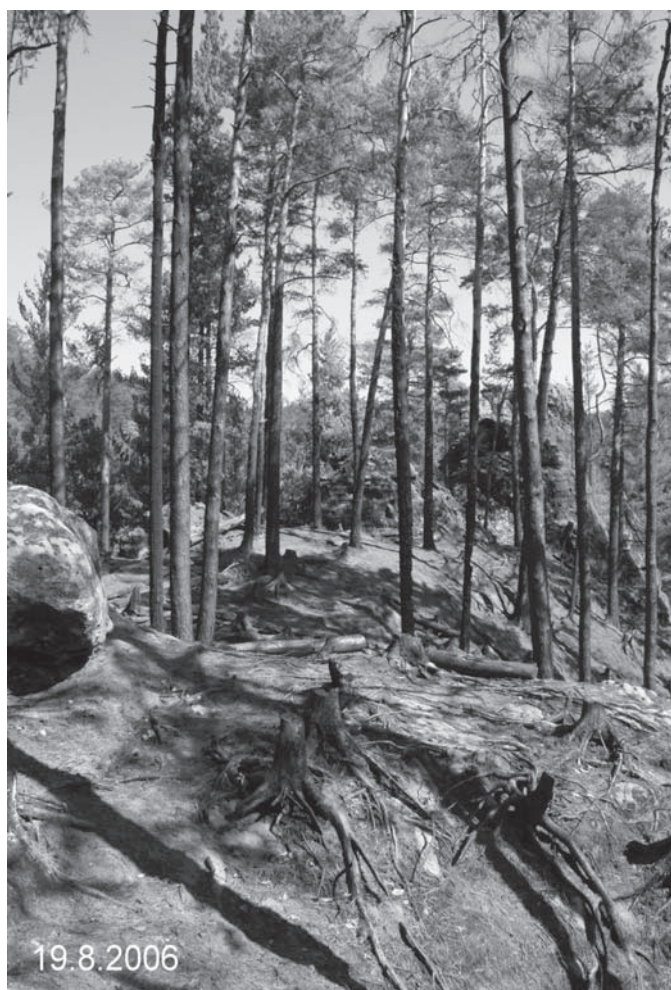
Spáleniště na Havraní skále u Jetřichovic prodělalo během tří let dynamický vývoj s jehož průběhem bychom vás rádi seznámili.

Jak si možná ještě pamatujete, 22. července roku 2006 vzplál les za ozdravovnou v Jetřichovicích. Hašení požáru trvalo celý týden (do 28. 6. 2006) a podílelo se na něm postupně více než 400 lidí, povolán byl i vrtulník. Shořelo 17,92 ha lesa, pro člověka katastrofa, pro přírodu však nikoliv. Už tři týdny po uhašení ohně se plocha požářiště pokryla povlaky lososové barvy patřící houbě ohnivce spáleništní (*Pyronema omphalodes*), která porůstala ohořelé kmeny stromů, klády a pařezy i shořelou lesní hrabanku. Tato houba rostoucí výhradně na spáleništních musela být zařazena do Červeného seznamu, protože díky včasným zásahům hasičů má jen velmi málo příležitostí ke svému růstu. Tři měsíce po požáru zde již rostlo na 13 druhů hub, objevily se mechorosty a kapradina hasivka orličí (*Pteridium aquilinum*).

Na jaře roku 2007 se plocha spáleniště zelenala koberci mechorostů tvořenými především zkrutkem vláhojevným (*Funa-*

ria hygrometrica), rohozubem nachovým (*Ceratodon purpureus*) a porostnicí mnohotvárnou (*Marchantia polymorpha*). Tyto mechorosty zpevnilly svými kořínky povrchovou vrstvu půdy a do svých polštářků nasávaly vláhu z mlhy i deště a vytvořily tak vhodné životní podmínky pro uchycení a klíčení semen dřevin. A tak jste už v březnu téhož roku mohli vidět první semenáčky břízy bělokoré (*Betula pendula*) a buku lesního (*Fagus sylvatica*). Na podzim jste se již na stejných místech po kolena brodili hustým porostem břízy bělokoré (*Betula pendula*), topolu osiky (*Populus tremula*) a vrby jívy (*Salix caprea*), jejichž svěží zeleň ostře kontrastovala s černými mrtvými kmeny borovice lesní (*Pinus sylvestris*). Husté zmlazení dřevin nedalo mnoho šancí k rozvoji bylin.

Na rozvolněných místech se ojediněle vyskytovaly světlo milné druhy, jako např. kolenec Morisonův (*Spergula morisonii*), vrbka úzkolistá (*Epilobium angustifolium*), pcháč obecný (*Cirsium vulgare*) a pcháč oset (*Cirsium arvense*), turanka kanadská (*Conyza canadensis*), škarda vláskovitá (*Crepis capillaris*) a další.

Shořelý les. Foto: Ivana Marková

Bohaté zmlazení topolu osiky. Foto: Ivana Marková

tři roky poté

Výrazně narostl počet hub na 37 druhů, objevují se i další druhy mechorostů.

V roce 2008 už vám břízy sahaly po ramena a osiky rostoucí na suších stanovištích byly asi metr vysoké. Druhové spektrum bylin se moc nezměnilo, objevily se tu některé luční druhy, jako např. starček přímětník (*Senecio jacobaea*) nebo kohoutek luční (*Lychnis flos-cuculi*). Zaznamenána byla i třtina křovištní (*Calamagrostis epigeos*), tráva působící značné problémy při zalesňování pasek, avšak zde v hustém zmlazení dřevin neměla mnoho příležitostí k rozvoji. Úplně se změnilo druhové složení mechorostů. Původní dominanty zkrutek vláhojevný (*Funaria hygrometrica*) a porostnice mnohotvárná (*Marchantia polymorpha*) byly nahrazeny hustým kobercem ploníků tvořeného ploníkem chluponosným (*Polytrichum piliferum*), ploníkem jalovcovým (*Polytrichum juniperinum*) a ploníkem ztenčeným (*Polytrichastrum formosum*). Opět narostl počet nalezených hub na 47 druhů, výrazně se snížil počet druhů spáleništních a naopak vzrostl počet druhů provázejících zde rostoucí pionýrské dřeviny. Ve stínu zmlazujících bříz, osik a vrb se objevily semenáčky dřevin budoucího lesa, jakými jsou borovice lesní (*Pinus sylvestris*), dub zimní (*Quercus petraea*), buk lesní (*Fagus sylvatica*) a bohužel i nepůvodní druhy douglaska tisolistá (*Pseudotsuga menziesii*), modřín opadavý (*Larix decidua*) a invazní borovice vejmutovka (*Pinus strobus*).

Již od roku 2006 probíhal soustavný zoologický monitoring. Ten byl zaměřen především na dvě skupiny bezobratlých živočichů – žahadlového blanokřídlého hmyzu (skupina zahrnující včely, vosy, kutilky, hrabalky, zlatěnky apod.) a střevlíků (*Carabidae*, čeleď dravých brouků). Obzvláště první skupina živočichů je pro účely ekologického studia vývoje spáleniště, tzv. iniciální sukcese, velmi vhodná. Důvodem je především široké bionomické spektrum velkého množství druhů blanokřídlých, které se projevuje ve schopnosti rychle osidlovat nejrůznější typy biotopů a vytvářet řadu úzkých vztahů mezi sebou navzájem. Blanokřídlý hmyz velmi rychle reaguje na změny v přírodním prostředí, kdy po jakékoliv razantní změně (např. po požáru či sesuvu půdy) dochází ke změně jejich druhové skladby. Je též známo, že kutilky využívají ohořelého dřeva k hnízdění, neboť tmavá barva, absorbující větší množství slunečního záření, zajistí jeho optimální teplotu. Střevlíkovití brouci naopak představují skupinu s vyhraněnými indikačními vlastnostmi a jsou mezi nimi známy i druhy s přímou vazbou na spáleniště a ohořelé substráty. Tyto vysoce specializované druhy označujeme jako „pyrofilní“.

V roce 2006 nebylo vzhledem k nevhodnému počasí možné na spáleništi zjistit konkrétní změny ve složení fauny blanokřídlých. I nadále zde převažovaly především druhy lesní, např. kutilka *Ectemnius lapidarius*, která hnízdí ve dřevě v chodbách po dřevokazném hmyzu. Zcela jiná situace však nastala ve výskytu střevlíkovitých brouků. Již v tomto roce se podařilo nalézt raritního střevlíčka čtyřtečného (*Sericoda quadripuncta-*

ta). Tento vzácný až velmi vzácný druh se dle literatury vyskytuje především ve starších lesních spáleništích, na okrajích porostů, ojediněle bývá nalézán i v popelu kolem lidských sídlišť. Jaké však bylo naše překvapení, když jsme zde zjistili velmi početnou populaci tohoto brouka už na přelomu září a října, tedy pouhé 2 měsíce po samotném požáru! Je tedy zřejmé, že střevlíček osídluje spáleniště velmi záhy a dochází k téměř okamžité invazi. Na rozdíl od údajů v odborné literatuře jsme tedy dospěli k poněkud odlišným zjištěním.

Rok 2007 byl ovlivněn extrémně suchým počasím v jarním období a naopak dlouhodobými a vytrvalými dešti v letním období. Tím došlo k významnému posunu ve složení fauny blanokřídlého hmyzu, neboť postupně přibývaly druhy písčomilné, které by se v porostem zastíněném prostředí před požárem, nepodařilo zcela jistě zjistit. Z takových druhů je možné jmenovat např. obrovskou až 3 cm velkou kutilku *Podalonia hirsuta*. V témže roce došlo rovněž k masovému rozvoji populace střevlíčka čtyřtečného, kdy byly na spáleništi pozorovány desítky stovky až tisíce jedinců.

V následujících dvou letech docházelo opět k posunu druhového spektra obou indikačních skupin. Blanokřídlí zde

Houba ohnivka spáleništní porůstající ohořelý kmen buku lesního. Foto: Ivana Marková

Spáleniště u Jetřichovic tři roky poté

Dokončení ze strany 7

vytvořili ekologicky velmi pestrrou směsici druhů, od chladnomilných (např. včela *Lasioglossum fratellum*) po teplomilné (např. kutilka *Lindenius pygmaeus*, čmelák *Bombus vestalis* či parazitická včela *Nomada fulvicornis*), od vlhkomilných (např. včela *Lasioglossum leucopus*) až po druhy suchomilné (např. včela *Andrena fuscipes*). Postupně již ubývala početnost populace významného střevlíka čtyřtečného.

Celkově se zde podařilo ze sledovaných skupin bezobratlých živočichů zjistit výskyt přes dvě desítky druhů, které jsou uvedeny v Červeném seznamu bezobratlých živočichů ČR, z toho jeden druh (kutilka *Miscophus niger*) je dokonce zařazen v kategorii „kriticky ohrožených taxonů“.

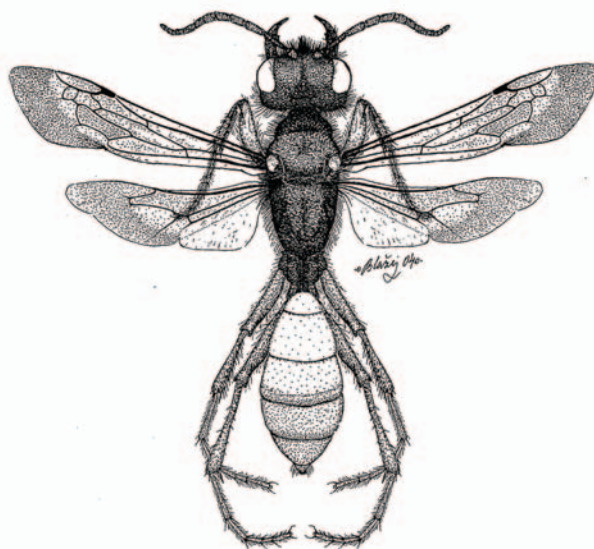
Shořelý les na Havraní skále u Jetřichovic byl ponechán zcela přírodním vlivům. Jedinými lidskými zásahy realizovanými Správou Národního parku České Švýcarsko bylo vykácení pásu lesa v okolí červené turistické stezky vedoucí na Marianinu skálu z důvodu bezpečnosti návštěvníků a oplocení celé plochy.

Spáleniště na Havraní skále u Jetřichovic je natolik ojedinělou a výjimečnou lokalitou na území České republiky, že zde Správa Národního parku České Švýcarsko zahájila intenzivní přírodovědný výzkum, který zde probíhá ve spolupráci s CHKO Labské pískovce, Výzkumným ústavem Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, Botanickým ústavem AV ČR, Moravským zemským muzeem a mnohými odborníky z řad soukromých osob.

Ivana Marková, Miloš Trýzna & Lukáš Blažej

Kutilka *Ectemnius lapidarius*. Foto: Lukáš Blažej

Kutilka *Podalonia hirsuta*. Kresba: Lukáš Blažej

Mech zkrutek vláhojevný porůstal v kobercích spálenou lesní půdu. Foto: Ivana Marková

Mykologická rarita Labských pískovců

Jen málokomu se poštěstí, že při odpolední procházce podél Kamenice narazí na velice neobvyklou houbu. Podle mně dostupných informací nebyla u nás v Labských pískovcích nalezena. Z České republiky je udávána pouze z teplých oblastí Jižní Moravy a Jižních Čech.

Řeč je o krasavci - **hříbu bronzovém** (*Boletus aereus*). Tento nevšední úlovek jsem spatřil 15. července 2009 v bývalém vojenském prostoru Rabštejn za Českou Kamenicí na levém břehu řeky Kamenice.

V Evropě lze hojně nalézt hřib bronzový na Balkánském nebo Apeninském poloostrově, kde roste i v listopadu. U nás, v teplých oblastech České republiky, roste od května do října. Nově byl zjištěn také v Labských pískovcích.

Vyžaduje slunečné listnaté až smíšené lesy, roste hlavně pod duby, habry, buky

Obnova skalní kaple u Hřenska

U silničky mezi Hřenskem a Janovem, v místech zvaných kdysi *Streckwald*, nechal 17. července roku 1705 vysekat místní rychtář Seidel do skály krásnou niku. Podle pamětního nápisu pod kapličkou tvořil původně výklenek přírodní rám k obrazu svaté Rodiny. V roce 1737 bylo zastavení obohaceno o horní výklenek na tři obrázky, které zřídil Johann Christof Hiebel. Jakým světům však byly zasvěceny, známo není.

Dobová fotografie z 30. let 20. století zachytila skalní kapličku ve chvíli, kdy ji zdobily obrázky Panny Marie Českokamenické, sv. Jana Nepomuckého, Nejsvětější Trojice a Panny Marie Pomocné (Pasovské). Malby po válce zanikly a současníci znají kapličku již pouze prázdnou. Poslední zářijový den roku 2009 se kaple opět změnila v půvabné zastavení. Správa Národního parku České Švýcarsko do ní nechala namalovat obrazy se stejnými motivy, jako na staré fotografii. Autorem

maleb je pan Ivo Švejnoha z Kytlic; za vyproštění spodní části kaple z nánosů zeminy vděčí panu Petru Lajbloví.

Natalie Belisová

a podobnými tvrdými dřevinami. Náš exemplář vyrostl na písčitém podkladu pod lípami. Klobouk může měřit 5 - 25 cm v průměru, září výrazně sametově šedou až čokoládově hnědou barvou, může být vrásčitý. Rourky dorůstají nepravidelné délky podle věku houby, tvoří nekompaktní celek. Třeň dosahuje velikosti 50-100 x 20-80 mm, tvar závisí na místě růstu a podkladu; zdobí ho výrazná hnědá síťka, které je vystouplá, lze ji tedy nahmatat. U styku se zemí má třeň výrazný sametově bílý povlak. Můj nález rostl přímo na naplaveném písčitém břehu řeky Kamenice (viz foto).

V ČR hřib bronzový chráněný není, je ale v rámci Červeného seznamu zařazen do skupiny obecně ohrožených druhů, kategorie VU, tedy zranitelný.

Hřib bronzový se mě podařilo nalézt ještě jednou na stejném místě 22.8. 2009, nesbíral jsem ho, protože jsem si chtěl houbu vyfotit na stanovišti a neměl jsem právě u sebe fotoaparát. Bohužel během odpoledne jej sebral jiný nálezce. Exemplář jsem chtěl uchovat pro pana doktora Jířího Rotha, mykologa Severočeské botanické společnosti, protože ten první úlovek byl rozkrájen a usušen. Tímto děkuji PaedDr. Rothovi za určení nového druhu houby pro Labské pískovce.

Petr Bauer jr.

Pískovcové podzemí

České Švýcarsko je krajinou členitou, plnou hlubokých roklí a romantických zákoutí. Zajímavé skalní formy jsou však nejenom na sluncem osvětlených skalních masivech ale rovněž skryté v šeru pod zemským povrchem... Klasické jeskyně, podobné těm z vápencových (krasových) oblastí zde ale nenajdete. Kromě skalních tunelů či rozšířených puklin ve skalních stěnách jsou poměrně hojné mělké jeskynní výklenky a drobné skalní dutiny. Nic z toho však nejsou samozřejmě jeskyně v pravém slova smyslu. Občas jsou mezi podzemní prostory také nesprávně řazeny hluboké převisy (např. Jeskyně víl v Kyjovském údolí či Jeskyně českých bratří). Rozsáhlejší systémy pseudokrasových (tedy nevápencových - v tomto

případě pískovcových) dutin se v této oblasti vyskytují také jen velmi vzácně. Přesto je zde několik výjimek a jejich návštěva stojí rozhodně za to.

Ke vskutku ojedinělým místům náleží **rozsedlinový jeskynní systém** vzniklý v pískovcovém masivu na pravobřežní části Labského údolí mezi Děčínem a Hřenskem. Strmé skalní svahy jsou zde intenzivně rozpukané a bloky pískovců se rozestupují, vyklánějí směrem do údolí a navzájem vůči sobě posunují. Tím se mezi nimi vytvářejí četné podzemní dutiny, které se odborně nazývají „pseudokrasové rozsedlinové či puklinové jeskyně“. Zájem o ně započal již ve dvacátých letech minulého století zejména díky německým horolezcům a členům spolku

„Verein für Höhlenkunde in Sachsen“, kteří začali vyhledávat a prozkoumávat jeskyně na české straně labských pískovců. Druhá etapa mapování zdejších podzemních prostor byla prováděna skupinou jeskyňářů z Labské straně, pracovníky ČÚOP, děčínskou pobočkou České speleologické společnosti (4-03 Labské pískovce) a mnohými organizacemi i jednotlivci od počátku sedmdesátých let. Na výše jmenované poté navazoval také detailní inženýrsko-geologický průzkum jeskyní a sledování stability vybraných skalních bloků, jež byl prováděn specialisty a odbornými institucemi.

Z více než padesáti dosud objevených podzemních dutin v Labském údolí patří k nejznámějším Hluboká mezerní jeskyně, Loupežnická jeskyně, Pytlácká jeskyně, Máslová díra, Jeskyně přátel přírody, Jílovité peklo, Stelzigova jeskyně, Jeskyně přátelství, Mechová, Netopýří, Krakonošova či Ledová jeskyně, ad.

Loupežnická jeskyně (Räuberhöhle) je klasická rozsedlinová propastovitá jeskyně, která spolu s **Pytláckou jeskyní (Wildschützenhöhle)** tvoří největší jeskynní systém v oblasti celých labských pískovců. Dosahuje délky cca 120 m (dohromady s Pytláckou jeskyní až 160 m) a hluboká je téměř 40 metrů. Jeskyně má dva samostatné vchody a navíc je propojena s Pytláckou jeskyní přes obtížně průleznou chodbu výstižně nazvanou „Cesta děsu“. Jeskyně je vyvinuta v několika základních výškových úrovních, kde se střídají vodorovné chodby a svislé komíny. Hlavní chodba má směr zhruba rovnoběžný se skalním svahem, přestože většinou délky křivolace prochází mezi rozpukanými a navzájem posunutými skalními bloky nebo mezi napadanou sutí v hlavní rozsedlině. Pouze místy se chodba rozšiřuje a vytváří dokonce i menší domy.

Další z výjimečných jeskyní nazvaná **Hluboká mezerní (Tiefe Klufthöhle)** se nachází v blízkosti ústí říčky Suché Kamenice do Labe. Vchod tvoří svislá rozevřená puklina na plošině u okraje

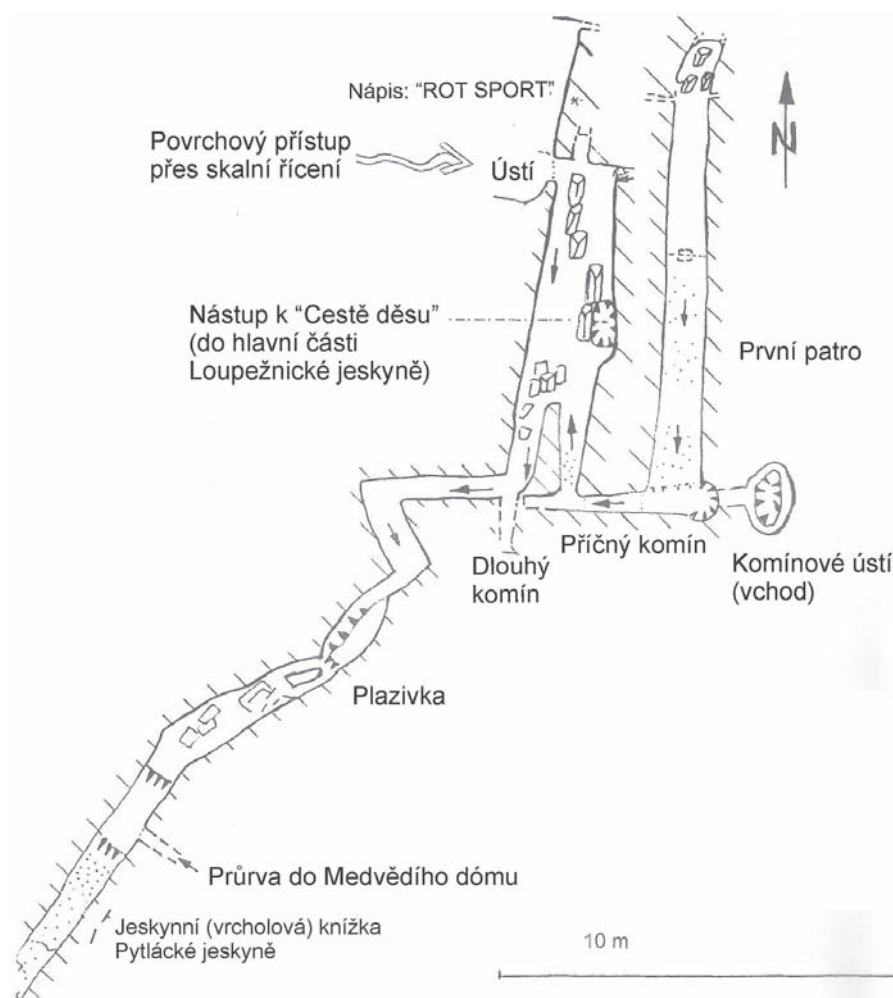

Schéma Pytlácké jeskyně (dle Winkelhöfera 1997, přeložil A. Votápek)

(první část)

skalních stěn. Jedná se pravděpodobně o nejhlubší rozsedinovou jeskyni oblasti labských pískovců, která by se při troše fantazie dala nazvat propastí. Sestup na dno této jeskyně je náročný a možný pouze s využitím lana. Vede otevřenou zužující se rozsedinou příkře dolů. Nakonec (asi v posledních 15 m své hloubky) přechází do uzavřené úzké spáry bez zbytků denního světla, která na dně končí přibližně 18 m dlouhou vodorovnou chodbou. Stěny této chodby jsou pokryty druhotnými povlaky, které místy zakrývají původní povrch pískovce a mají podobu několik milimetrů až centimetr silných, tvrdých bradavičnatých výrůstků, narostlých hustě vedle sebe.

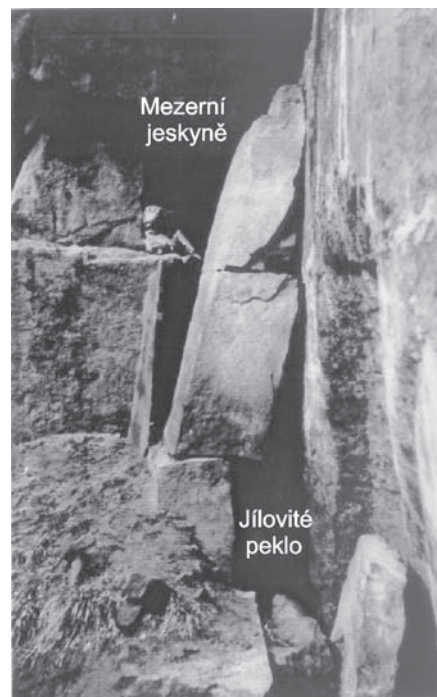
Jeskyně přátelství (Freundschaftshöhle) je členitou jeskyní, která je naopak snadno dostupná, nenáročná na lezení a proto i hojně navštěvovaná. Vchod je dostatečně široký, přechází z otevřené rozsedinou do jeskyně a tvoří ho dva, skalním stupněm oddělené dómy. Ty mají ve srovnání s ostatními jeskyněmi nezvykle velké rozměry (délku téměř 8 m, výšku kolem 6 m a šířku kolem 3 metrů). Jeskyně dále pokračuje chodbami a průlezy v silně tektonicky porušeném a rozlámaném skalním masívu. Na některých ob-

nažených vrstevních plochách v pískovci jsou zde velmi dobře vidět zkamenělé stopy po lezení a vrtání druhohorních živočichů v písku na mořském dně (tzv. bioglyfy). Rovněž jsou zde na mnoha místech jeskyně zachovány zkamenělé schránky mlže rodu *Inoceramus*.

Většina rozsedinových jeskyní v labském kaňonu je přístupná běžnému návštěvníkovi, který se nebojí malých prostor a má nějaké zkušenosti s jeskyňářstvím. Na samém dně podzemních systémů dokonce běžně naleznete „jeskynní knížku“, tedy plechovou schránku s návštěvní knihou (obdoba horolezeckých knížek na vcholcích skalních věží).

Jeskyně jsou také oblíbeným zimovištěm netopýrů a každoročně zde probíhá jejich sčítání. Dalším vzácným obyvatelům skalních štěrbin je kromě křížáka temnostního (*Meta menardi*) také koník jeskynní (*Troglophilus neglectus*). Koník byl na území Českého Švýcarska objeven až v roce 1998 a jedná se o překvapivý a zoogeograficky významný nález (tento druh byl totiž popsán až na Istrii a nejseverněji byl donedávna zjištěn pouze v jižním Rakousku).

Zuzana Vařilová, Petr Chvátal

Vchody do rozsedinových jeskyní.
Foto: Petr Chvátal

Literatura:

- Veselý M. (1996): Speleologie na Děčínsku. Děčínské vlastivědné zprávy č. 4.
Winkelhöfer R. H. (1997): Durch Höhlen der Böhmisches Schweiz. Dresden.

Bradavičnatý povlak připomínající sintrové krápníčky (tzv. speleotémy). Tyto výrůstky jsou obvykle tvořeny vlastním pískovcem s prachem druhotně stmeleným amorfním křemenem. Makrofoto: Václav Sojka

Střevle potoční v NP České Švýcarsko

Střevle potoční (*Phoxinus phoxinus*) je krátkovězkou rybkou menších rozměrů (zřídka dosahuje velikosti přes 10 cm) a často je základním druhem rybí obsádky pstruhového pásma. V České republice se vyskytuje pouze v kvalitních neznečištěných vodách, v říčkách, které jsou dosud jen málo dotčeny lidskou činností. Typickým vodním tokem, vhodným pro výskyt střevle, je zastíněný chladný horský či podhorský potok s bohatě okysličenou vodou.

Dospělé samičky kladou jikry na písčité či kamenité dno. Tření probíhá v několika intervalech, od konce dubna až do pozdního léta. Rybky se dožívají nejčastěji dvou let, výjimečně až pěti let. Střevle patří k typickým sociálním druhům. Žije po většinu roku v hejnech, kde jsou jedinci podobné velikosti i věku. Během roku plují nejčastěji při hladině, do větších hloubek se schovávají pouze při vyrušení. Živí se především různým hmyzem, jehož larvy se vyvíjejí ve vodě, nepohrdnou však ani rostlinnou složkou (řasy). Na podzim vyhledávají nejrozličnější úkryty, kterými jsou např. kořeny či kameny na dně potoků. Zimu přečkají rovněž u dna ve stavu jakési strnulosti.

Výskyt střevlí v tocích ovlivňuje nejen kvalita vody a dostatek potravy, ale rovněž přítomnost predátorů. K hlavním lov-

cům střevlí patří bezesporu pstruh obecný (*Salmo trutta*). Predace však hrozí nejen od rybožravých ryb, ale rovněž od některých ptáků (např. volavka) či savců (např. vydra).

Střevle potoční se na území Českého Švýcarska (Labských pískovců) **vyskytuje dnes již jen v povodí Jílovského potoka**. Dříve se vyskytovala i v dalších povodích. Bohužel, regulace koryt, znečištění vod, úbytek potravních zdrojů, ale i splachy z komunikací znamenaly konec výskytu této zajímavé rybky. V roce 2005 navíc došlo k otravě vody v Jílovském potoce, a to v souvislosti s výstavbou nedaleké dálnice. Střevle našťastí tuto pohromu přežila, byť to znamenalo snížení její početnosti. Jak málo stačilo k tomu, aby vymizela z posledního potoka v celém Českém Švýcarsku!

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a Správa NP České Švýcarsko ve spolupráci s CHKO Labské pískovce a Českým rybářským svazem vypracovala v roce 2006 projekt, který si klade za cíl **stabilizovat populace střevle potoční a vrátit je na vhodná stanoviště**. V rámci tohoto programu již byly vybrány cílové lokality pro reintrodukcii střevle. Na tyto lokality byli a do budoucna ještě budou šetrně přeneseni jedinci z Jílovského potoka, kteří zde dají základ pro rozvoj no-

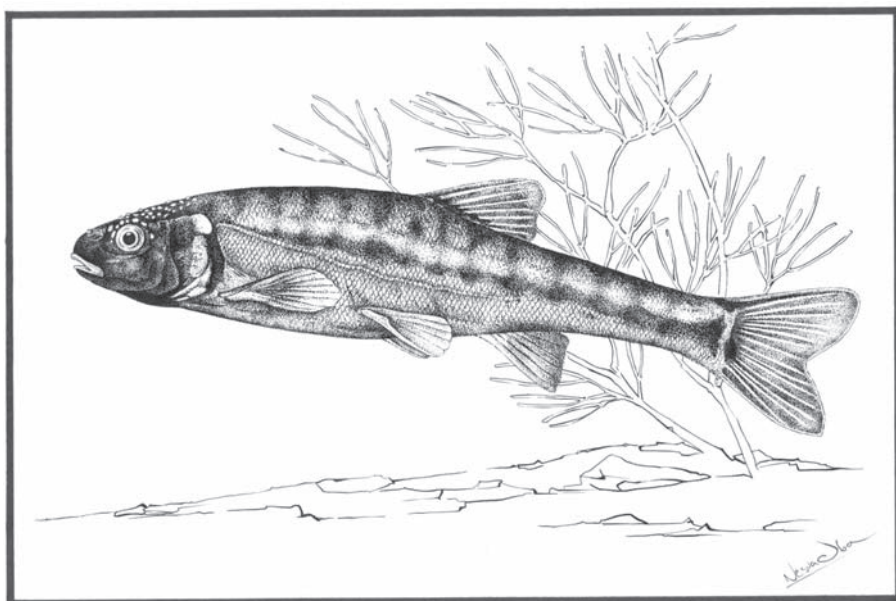
vých populací. Již v dubnu 2007 bylo v Jílovském potoce odchyceno prvních 438 dospělých jedinců střevle (386 samic a 52 samců) a ti byli vysazeni do Bílého potoka (pravostranný přítok Křinice v NP České Švýcarsko). Při kontrolním odlovu v následujícím roce (který však nebyl cíleně zaměřen na monitoring střevle, ale na zjištění případných nepůvodních druhů ryb) se podařilo odchytit několik jedinců střevle přímo v Křinici nedaleko vyústění Bílého potoka.

I do budoucna budou lokality se střevlemi pečlivě sledovány a bude vyhodnocen stav nových populací. Věříme, že se reintrodukcí podaří vrátit tuto neobyčejně zajímavou ryбку zpět do povodí Křinice, kde již před mnoha lety vyhynula.

Miloš Trýzna & Vladislav Vencko

Literatura:

Dušek J., Benda P. & Trýzna M. 2006: Aktivní podpora populace střevle potoční (*Phoxinus phoxinus*) a slunky stříbrné (*Leucaspis delineatus*) v oblasti Labských pískovců (Českého Švýcarska). Manuskript AOPK ČR, 7 pp.+přílohy. Uloženo na Správě NP České Švýcarsko v Krásné Lípě

Střevle obecná, kresba © Petr Nesvadba

Vypouštění střevle do Bílého potoka v dubnu 2007. Foto: N. Belisová

Generální sekretář Národní francouzské rybářské federace navštívil park

Poslední zářijový víkend tohoto roku navštívil Národní park České Švýcarsko významný host. Byl jím generální sekretář Národní francouzské rybářské federace, známý ichtyolog, ale také cestovatel a spisovatel pan Bernard Breton. Pobyt mu zorganizovali členové místní organizace Českého rybářského svazu v Jiříkově.

Pan Breton, specialista především na lososovité ryby, ze zúčastnil připravené prezentace činnosti národního parku na úseku rybářství. V následné diskusi bylo probíráno mnoho témat. Pana Bretona samozřejmě nejvíce zajímal reintrodukční program „Losos 2000“, v rámci kterého je do vod Kamenice každoročně vypouštěn lososí plůdek. Pan Breton podrobně informoval o zkušenostech s obdobným programem

Bernard Breton s tlumočnicí.
Foto: Miloš Trýzna

ve Francii a upozornil na mnohé problémy a úskalí, se kterými je nutné při této práci počítat.

V rámci exkurze jsme navštívili údolí Křinice, kde všichni účastníci, i přes poměrně chladné počasí, vydrželi až do pozdních odpoledních hodin.

Setkání se m.j. zúčastnili: ekonom ČRS Dr. Otakar Brož, předseda SÚS ČRS Ústí nad Labem Ing. Miloš Urych, předseda MO ČRS Jiříkov Miroslav Vajda, členové výboru MO ČRS Jiříkov Petr Jarka, Karel Hypš a Dr. Sergej Mezencev a šéfredaktor a vydavatel časopisu Rybolov Václav Ehrlich. Tlumočení obstarala paní Pavlína Šneková.

Au revoir monsieur Breton!

Miloš Trýzna

Bobři v Národním parku? Již brzy...

Existence bobrů v severních Čechách již člověka, který severočeskou přírodu alespoň trochu sleduje, nepřekvapí. Ale otázka zní, jsou anebo alespoň budou bobři někdy v samotném NP České Švýcarsko? Na začátek je nutné sdělit, že ani charakter vodních toků ani břehových porostů dřevin nevynikají vysokou přitažlivostí pro tyto hlodavce. Ale... To, že je bobrů téměř plně Labe, již není až tak překvapivé. Jenže ono se jim z Labe zdánlivě nechce, či spíše z kaňonu řeky nemohou. Je to tím, že z úseku omezeného Střekovským zdymadlem a prudkými svahy údolí Labe není příliš možností na migraci.

Když nejsou bobři schopni překročit VD Střekov, nacházejí alespoň jiné migrační trasy. Zdá se, že NP České Švýcarsko prozatím obklíčili. Je jen otázkou času, kdy se objeví i uvnitř tohoto krásného, byť pro bobry ne až tak zajímavého území. Vedle doslova rozparcelovaného úseku Labe (mezi Hřenskem a Svádovem u Ústí nad Labem bylo podle posledního sčítání prokázáno 9 - 11 obsazených teritorií s celkovou početností 50 - 60 jedinců), se v okolí parku naši největší hlodavci vyskytují na sever, na jih i na západ od NP, uvnitř prozatím niko-

liv. Všechna osídlení na přítocích řeky mají samozřejmě původ v labské populaci. A je tedy jen otázkou času, kdy do NP proniknou, a je také jasné, že to dlouho trvat nebude. Ovšem v přilehlém Německu je osídlení samozřejmě hustší. Proto již před několika lety bobři osídlili Šluknovský výběžek na soutoku Vilémovského a Liščího potoka. U Vilémova jsme poprvé zaznamenali výskyt bobrů v roce 2005, kdy zde na podzim vznikla bobří hráz a hrad. Od té doby je lokalita kontinuálně obsazena, a hráže i samotné obydlí rok od roku rostou.

Co je z hlediska NP významnější, jsou bobři i na říčce Křinici těsně za městem Bad Schandau (v Německu tok Kirnitzsch) kousek před hranicí NP Sachsen Schweiz (informace od Holma Riebeho). Čili mají tito hlodavci evidentně do parku již namířeno. V roce 2008 jsme zaznamenali i prvního pionýra, který se vydal proti proudu Ploučnice a prozatím skončil u Benešova. Bohužel to samé jaro, co byl výskyt podle nepřehledných okusů na břehu zaznamenán, bylo nalezeno tělo subadultního (tzn. pohlavně nedospělého) jedince sražené na přilehlé železniční trati. Doufejme, že tento jedinec nebyl při migraci sám a lokalita bude nadá-

le obsazená. Potenciál, který nabízí tok Ploučnice až téměř k pramenům je pro bobry více než uspokojivý. Poslední osídlení, pro potenciální osídlení NP České Švýcarsko důležité, je teritorium v samotném Labi, jeho těžiště (i typická obydlí) je v místech, kde začíná procházet česko-německá hranice středem řeky. Zde se bobři vyskytují také téměř kontinuálně, ale z výše uvedených osídlení suverénně nejdále - od roku 2000.

Dokonce i řeka Kamenice, která neodpovídá až tak plně požadavkům bobrů (kamenitý tok místy bystřinného charakteru s malým zastoupením vrbových a topolových porostů), může být dříve nebo později pro bobry lákavá. Důkazem může být fakt, že prvním bobrem ve 20. století v tehdejší Československu, který se u nás vyskytl, byl jedinec, který se pustil proti proudu, oproti Labi výrazně čistší Kamenice. Bohužel tenkrát (v roce 1968) daleko nedošel, a jelikož jej ubili převozníci v soutěskách.

Doufejme, že všechny tyto faunistické informace přispějí ke zvýšenému zájmu návštěvníků a zaměstnanců o prokázání výskytu bobrů i v samotném Národním parku České Švýcarsko. Oboje si sebe navzájem doufám zaslouží.

Aleš Vorel

Národní park má kulaté narozeniny - oslavte je s námi!

1. ledna příštího roku uplyne deset let od vyhlášení Národního parku České Švýcarsko

První dekáda existence národního parku uplynula jako voda v řece Kamenici (nebo v Křinici, chcete-li). Nadcházející jubileum nás vybízí k bilančování toho, co se za tu dobu podařilo pro ochranu nádherné přírody České Švýcarska udělat. A aby toho nebylo málo, také sousední Národní park Saské Švýcarsko oslaví příští rok kulaté narozeniny, v tomto případě dvacáté. Když si vedle sebe napíšete číslice označující obě výročí a pod ně připojíte letoopočet označující příští rok, zjistíte, že následující rok bude, aspoň co se numerologie týče, pro oba národní parky přímo magický... Tato kuriózní shoda čísel neunikla naší pozornosti a je ztvárněna v logu, které bylo vytvořeno u příležitosti společných oslav výročí založení obou národních parků a se kterým se budete během příštího roku setkávat velmi často. Dovolte nám, abychom Vám v tomto čísle našeho zpravodaje představili některé z plánovaných akcí, které zmíněná výročí připomenou.

Prvním hmatatelným počinem je **nástěnný kalendář** velkoformátových fotografií krajiny Českosaského Švýcarska vydaný Obecně prospěšnou společností České Švýcarsko, na jehož přípravě se intenzivně podílely obě správy národních parků. Kalendář je již nyní v prodeji v informačních střediscích a knihkupectvích v Čechách i Sasku.

V prodeji je již také **výroční turistická známka** připomínající kulaté narozeniny obou národních parků. V plném proudu jsou také práce na vydání výpravné **fotografické publikace**, která čtenářům přiblíží nejznámější symbol celé oblasti, Pravčickou bránu. Kniha vyjde v češtině i němčině a k dostání by měla být koncem května (česká verze), resp. koncem října (německá mutace) příštího roku. Vydání české verze se ujalo prestižní nakladatelství Academia. Čtenáři se mohou těšit na zajímavé povídky, které představí tento nejzářivější přírodní klenot nejen z pohledu geologického, ale i botanického, zoologického či historického.

Jeden z vrcholů společných česko-německých oslav je připraven na březen příštího roku. Ve dnech 18. a 19. března proběhne na Děčínském zámku **mezinárodní konference** příhodně nazvaná „Českosaské Švýcar-

Výroční turistická známka

sko: čtyři velkoplošná chráněná území – jedna krajina“ (pozn.: čtyři velkoplošná chráněná území zahrnují vedle zmíněných národních parků i chráněné krajinné oblasti Labské pískovce, resp. Saské Švýcarsko obklopující nejcennější „jádrové území“ národních parků). Připravovaný program konference slibuje být pestrou mozaikou příspěvků, které představí pískovcovou krajinu na pomezí Čech a Saska jak z pohledu přírodovědného, tak archeologicko-historického a opomenuta nebude ani oblast práce s veřejností a dnes čím dál tím častěji diskutované téma souladu zájmů ochrany přírody a udržitelného rozvoje regionu národních parků. Konference bude určena nejen pracovníkům státní ochrany přírody, ale i dalším zájemcům a hostům,

včetně zástupců místních a regionálních samospráv, příslušných ministerstev, nevládních organizací, i široké veřejnosti.

Účast na konferenci již předběžně přislíbili takové osobnosti, jakými jsou např. dr. Jan Čeřovský, nestor ochrany přírody České republiky a autor prvního návrhu na zřízení velkoplošného chráněného území v oblasti Labských pískovců, či prof. Jiří Svoboda, zabývající se výzkumem pravěkého osídlení oblasti pískovcových měst v severních Čechách. Na konferenci vystoupí také řada hostů z Německa, včetně ředitele saského národního parku dr. Jürgena Steina. Již jen tento stručný výčet přednášejících dává tušit, že konference by se mohla stát významným mezníkem, který nejen shrne dosavadní spolupráci českých a německých ochránců přírody v Českosaském Švýcarsku, ale zároveň vytyčí základní směry, kterými se bude přeshraniční ochrana přírody ubírat v následujících letech.

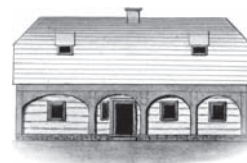
Další akce jsou průběžně připravovány a o jejich konání budou všichni zájemci včas informováni např. na internetových stránkách správy NP, v informačních střediscích a lokálních, regionálních i celostátních médiích.

Těšíme se na setkání s vámi!

Richard Nagel

Nástěnný kalendář 2010 (titulní strana)

Obecné podmínky pro výstavbu v NP České Švýcarsko a jeho bezprostředním okolí

3. část:

Architektonický výraz staveb

Na architektonickém výrazu staveb v regionu NP České Švýcarsko a jeho bezprostředním okolí se tak jako i jinde podílely především historické a místní podmínky dané dobou jejich vzniku. Ve svém výrazu byly stavby podřízeny čistě svému účelu a potřebám provozu. Časem a tradicí byla prověřena opodstatněnost tohoto uspořádání. I přesto, že se diametrálně změnil standard bydlení i využívání objektů, základní principy využívání stavby se nezměnily (např. technické zázemí – garáže a potřeba co nejkratší a kryté komunikace s obytnou částí).

U lidových staveb se ve značné míře projevoval i zdobný detail, většinou však jako „vylepšení“ či výtvarné ztvárnění nutného konstrukčního prvku (např. řezbářské zdobení a tvarování tzv. podstavky nebo ornamentální obklad štítu různě barevnými a tvarovanými břidličnými šablonami). Přenášení těchto prvků do novostaveb bychom se měli vyvarovat, protože bez spojení s tradičním konstrukčním a technologickým řešením působí cizorodě a směšně jako např. balustrádové zábradlí u novostavby katalogového typu.

U novostaveb je třeba klást důraz na dodržení proporčních pravidel. U architektonického výrazu upřednostňovat spíše jeho neutralitu s plošným působením kvalitních a popř. tradičních materiálů se zachováním důležitých konstrukčních prvků, které se podílejí na výrazu stavby. Cílem Správy NP České Švýcarsko je tedy umožnit výstavbu nových objektů (popř. rekonstruovat stávající) tak, aby byla zachována kontinuita historického vývoje, ale mohly být zároveň uplatněny nejnovější technologie a standardy současného bydlení.

K tomu je nezbytné dodržet několik základních zásad, které se týkají výběru materiálu, barevného provedení, detailu fasády, velikosti a tvaru okenních otvorů, střešní krytiny apod. V dnešním čísle si více povíme o používaných materiálech a základních zásadách projektování staveb.

Použití tradičních materiálů vychází z místních podmínek a v daném území vykazuje velkou pestrost v jejich použití, vzájemných kombinacích i technologii zpracování. Většina těchto materiálů vyvolává silný estetický účinek sama o sobě nebo při

maximálně jednoduchém a účinném technologickém zpracování, např. břidličná krytina, pískovcové kvádry s texturou ručního opracování, kladené s minimální spárou, dřevěný široký obklad kladený na svislo apod. Tyto materiály lze uplatnit i u současné stavby, někdy i v kombinaci s materiály novodobými. Vždy je třeba mít na paměti zachování kontinuity, výrazu a materiálového řešení současné stavby a staveb stávajících. Vzhledem k pestrosti použitých materiálů lidových staveb je třeba volit materiálové kombinace opatrně a střizlivě.

Pro zachování tradičního výrazu staveb bychom měli **dodržet symetrii štítového**

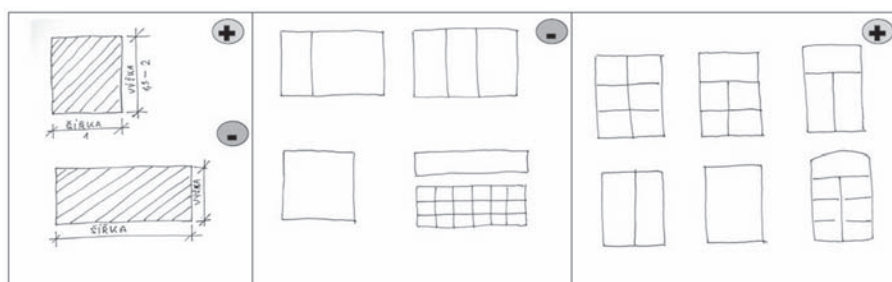
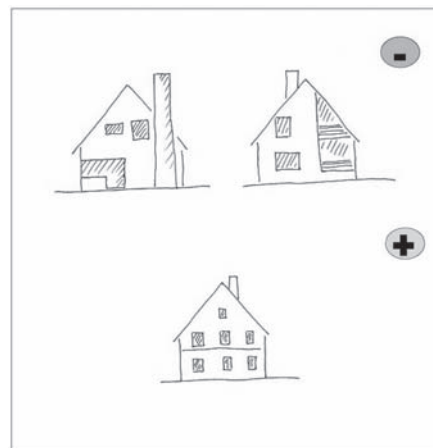
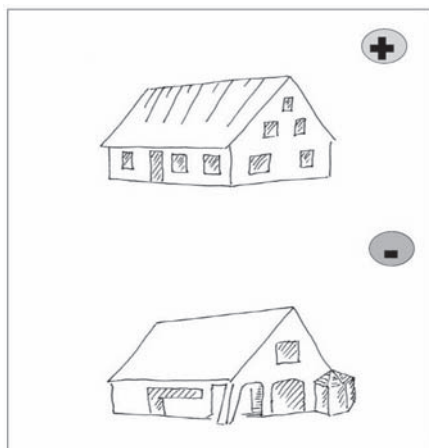
průčelí a velikostní poměr okenních otvorů (větší v přízemí a menší ve štítě). Do štítu neumísťujeme plastické novotvary, zejména výklenky, arkýře apod. U patrových konstrukcí se snažíme vhodným způsobem materiálově oddělit horní patro.

Při rekonstrukcích používáme pouze tradiční členění a velikost okenních otvorů.

V příštím čísle se zaměříme na fasádu a střechu.

-jh-

Zdroj: Bukáček R., Matějka P. (2006): Ochrana krajinného rázu Národního parku České Švýcarsko - Obecné podmínky pro výstavbu v Národním parku České Švýcarsko a jeho bezprostředním okolí.

Ministr životního prostředí se setkal se starosty Českého Švýcarska

Ministr životního prostředí, Ladislav Miko, se dne 18. 9. 2009 setkal v sídle Správy NP České Švýcarsko se starosty obcí národního parku. Ministr tak osobním setkáním reagoval na dřívější dopis starostů, ve kterém byly formulovány návrhy na usnadnění přístupu k dotačním prostředkům pro malé obce. Starostové během schůzky obeznámili ministra s dosavadními zkušenostmi s čerpáním dotačních prostředků i s některými zátěžemi v souvislosti s přílivem návštěvníků v turistické sezóně a požádali jej o pomoc při prosazování jejich návrhů.

Ministr přislíbil obcím pomoc především vytvořením systémových nástrojů, které pomohou při řešení specifických povinností obcí, vznikajících v důsledku jejich polohy při hranici NP.

Jednání navázalo na dřívější setkání starostů obcí iniciovaného Správou NP České Švýcarsko v březnu 2009, jehož výsledkem byl dopis adresovaný ministrovi životního prostředí, kterým zástupci samospráv přizvali ministra k diskusi o úpravě podmínek pro žadatele o dotační prostředky.

Zejména malé obce totiž kvůli stávajícím podmínkám pro přiznávání dotačních prostředků často nesplňují základní předpoklady pro to, aby se mohli stát žadateli o dotace.

Tomáš Salov

Z jednání ministra se starosty Českého Švýcarska. Foto: Tomáš Salov

Fotografové Patzelt a Sojka obdrželi prestižní cenu

Ministr životního prostředí, Ladislav Miko, dne 4. 10. 2009 v pražském Divadle Járy Cimrmana předal tradiční ocenění významným osobnostem v ochraně

a péči o životní prostředí - **Ceny ministra životního prostředí**. Letošní ročník udělování cen přinesl jednu novinku - ministr Miko se rozhodl zvláštním uznáním ocenit také významné publikace.

Zvláštní čestné uznání tak získali za své publikace kromě jiných také autoři **Zdeněk Patzelt** a **Václav Sojka** za publikaci *Národní park České Švýcarsko* a multi-mediální DVD *Ochrana přírody a krajiny v ČR*.

Historicky poprvé se předávání Cen ministra životního prostředí zúčastnil i předseda Vlády ČR, Jan Fischer, ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, Miroslava Kopicová, ministryně spravedlnosti, Daniela Kovářová, ministr pro evropské záležitosti, Štefan Füle, bývalý ministr životního prostředí, Martin Buršík a Libor Ambrozek, řada poslanců, senátorů a dalších osobností veřejného života.

-mžp-

České Švýcarsko je Evropskou excelentní destinací

Prestižní ocenění „**EDEN - Evropská excelentní turistická destinace**“ převzali ve čtvrtek 8. října 2009 za České Švýcarsko

radní Ústeckého kraje, Radek Vonka, a ředitel obecně prospěšné společnosti České Švýcarsko, Marek Mráz. V bru-

selském konferenčním centru tuto cenu převzali také delegáti dalších 21 evropských turistických regionů.

Cena je určena pro národní vítěze soutěže vyhlášené již třetím rokem Evropskou komisí s cílem prezentovat atraktivní turistické oblasti v celé Evropě. V roce 2009 byla tato soutěž vyhlášena s tématem *Turistika a chráněná území* a v České republice o titul EDEN soutěžilo více než dvacet destinací. **Dana Štefáčková**

Pravčická brána světová

V létě letošního roku se Pravčická brána, nejznámější a nejnavštěvovanější skalní útvar Národního parku České Švýcarsko, těšila ještě většímu zájmu veřejnosti než obvykle. Stala se totiž jediným re-prezentantem České republiky v soutěži o sedm přírodních divů světa **New 7 Wonders of Nature** a ocitla se tak v exkluzivní společnosti takových přírodních klenotů, jakými jsou například Velký bariérový útes u pobřeží Austrálie, deštné pralesy Amazonie, americký Grand Canyon a mnoho dalších.

Internetovou anketu, z níž vzejde sedm přírodních divů světa, vyhlásila švýcarská nadace *New7Wonders*. Její konečné výsledky budeme znát v roce 2011.

V prvním kole vybírali respondenti ze 440 nominovaných památek, které byly přihlášeny do sedmi kategorií, a to z 224 zemí světa. Pravčická brána, kterou do soutěže oficiálně nominovala Obecně prospěšná společnost České Švýcarsko za podpory správy NP, se probojovala mezi 77 semifinalistů, což je v obrovské konkurenci jistě velký úspěch. Brány finále, kam

postoupilo 28 přírodních divů, sice nakonec zůstaly uzavřeny, nicméně i semifinálová účast svědčí o tom, že Pravčická brána je opravdu mimořádným geologickým útvarem, který snese srovnání s obdobnými divy přírody z celého světa.

Samozřejmě je možné dlouze diskutovat o tom, zda takováto celosvětová propagace nebude znamenat pro správu NP spíše více starostí než radostí. Účast v semifinále celosvětové soutěže je tou nejlepší reklamou, která se odrazí ve zvýšeném přílivu návštěvníků (a letošní měření návštěvnosti tuto souvislost potvrzuje), což jistě pomůže podnikatelům v cestovním ruchu, na druhou stranu nezvládnutí zvýšeného zájmu veřejnosti může mít v konečném důsledku negativní dopady na zdejší krásnou, ale velmi zranitelnou

Foto:
Václav Sojka

pískovcovou krajinu.

Přejme si společně, aby neutuchající zájem návštěvníků Pravčické brány bez újmy i v budoucnu přečkala, stejně jako celý Národní park České Švýcarsko.

Richard Nagel

s využitím tiskové zprávy o. p. s. České Švýcarsko

Luční soutěž Českosaského Švýcarska a regionu Děčínska 2009 zná vítěze

V květnovém zpravodaji jsme tak, jako každý rok inzerovali soutěž pro vlastníky či správce nejhezčích a nejzachovalejších luk regionu Děčínska. Na pozemcích vlastníků, kteří se přihlásili, proběhly v červnu pochůzky odborné komise a bylo opravdu z „čeho“ vybírat. Komise složená z odborníků měla těžkou úlohu vybrat opravdu tu nejlepší louku.

Vyhodnocení a vyhlášení vítězů i letos proběhlo v Sasku pod stolovou horou Lilienstein na plošině Ebenheit, kde se každoročně koná slavnost a trh s regionálními produkty.

Mezi zúčastněnými bylo více jak deset soutěžících, uspěli však jen tři na každé straně hranice. Vítězem soutěže v Sasku se stal pan Müller z vesničky Hinterhermsdorf a v Čechách zvítězila paní Jiřina Veselá z Labské Stráně. Na dalších místech se umístila paní Václava Benešová z Chřibské a paní Ludmila Matějčková a pan Mgr. Jiří Matějček z Rumburka.

Všem soutěžícím děkujeme za účast a přejeme ještě mnoho sil v péči o louky, které tvoří významnou součást naší malebné české krajiny. Výhercům samozřejmě blahopřejeme a těšíme se na další ročník 2010.

Díky patří také hlavním organizátorům - Deutscher Verband für Landschaftspflege, NationalparkZentrum Sächsische Schweiz a Regiocentru o. p. s. Rumburk za pomoc při organizaci a propagaci soutěže.

Petr Bauer

Slavnostní vyhlášení výherců soutěže. Foto: Petr Bauer

Historicky první Netopýří noc v Českém Švýcarsku slavila úspěch

První sobotu v září 2009 se u přírodní rezervace Vápenka u Krásné Lípy uskutečnila první **Netopýří noc** na území Českého Švýcarska.

Mlhavé počasí sice nelákalo k podvečerní výpravě za tajemnými nočními druhy naší oblohy, přesto si ale setkání s živým netopýřem nakonec nenechalo ujít přes devadesát lidí (z toho téměř šedesát dětí).

Dozvěděli se tak mnoho zajímavých informací o netopýřech a odnesli si také na památku jednoho malého keramického netopýra jako přívěšek na krk.

Pro velký zájem o tuto akci uspořádá správa NP Netopýří noc i v roce 2010.

Těšíme se na setkání s Vámi.

Jakub Juda

Evropská noc pro netopýry 2009, Vápenka u Krásné Lípy. Foto: Jakub Juda

Kyjovská černá zmije

V červnu 2009 byla v Kyjově u Krásné Lípy objevena černě zbarvená **zmije obecná**. Černé zbarvení není u zmije obvyklé, přesto není úplnou vzácností. Čas

od času se s černě (nebo i hnědočerveně) zbarvenou zmijí bez charakteristické kličkaté čáry můžete setkat.

Proč tedy píší o černé zmiji z Kyjova,

když černá barva není až tak velký unikát? Vysvětlení je jednoduché. Naše černá zmije totiž svou velikostí a barvou naháněla hrůzu místním obyvatelům, neboť si jako své území vybrala okolí hojně navštěvované lavičky u Köglerovy stezky. Na základě telefonátu jedné z místních obyvatelk jsme se proto do Kyjova za černou zmijí vydali. Najít zmiji v přírodě ovšem není vůbec jednoduché, neboť zmije se kontaktu s člověkem vyhýbá a vždy se snaží uniknout dříve, než si jí člověk všimne. Po půl hodině se na nás ovšem štěstí usmálo a my spatřili špičku černého ocásku, mizejícího v trávě. Odchytit zmiji pak už bylo dílem okamžiku. Pro ochranu místních obyvatel i zmije samotné jsme odchyceného plaza umístili do vhodnější lokality, kde nebude u lidí vzbuzovat strach z uštknutí - a sám zůstane uchráněn před případným zabitím ze strany člověka.

Jakub Juda

Zmije obecná. Foto: Jakub Juda

Dolský mlýn v roce 2009

Pomalu se již stalo tradicí, že podzimní čísla Zpravodajů rekapituluji nejdůležitější události, které se během sezóny odehrály na Dolském mlýně. Letošní sezóna se dá ve stručnosti naskicovat takto:

1. březen - povodeň, mlýn přečkal bez většího poškození

9. květen - natáčení dětského vzdělávacího pořadu Kráčmera - vzduchoplavec, (Studio ČT Kavčí Hory)

16. květen - brigáda pro veřejnost, 13 účastníků, odvezeny čtyři valníčky sutí z ruiny hotelu, čištění náletů z korun zdiva

21. květen - team-buildingová brigáda firmy Plaston ze Šluknova, 41 účastníků, odvezeno pět valníčků sutí, úpravy cest u Dolského můstku a na cyklotrase od Kamenické Stráně, očištění tělesa jezu od vegetace

25. květen - team-buildingová brigáda ČEZ, 29 účastníků, čištění interiéru pekárny, odvoz naplavenin z cesty u mlýna (nalezeno pokračování dlažby)

20. červen - brigáda pro veřejnost, 17 účastníků, konzervace staticky narušeného zdiva pekárny, vyklizení prostoru bývalého WC u hotelu (kromě sutin odtud vybrány tři pytle odpadků), odvoz naplavenin z chodníčku u dolního náhonu a spojovací cesty k cyklotrase, protierozní zábrany na cyklotrase od Kamenické Stráně

4. červenec - nejničivější ze tří letních povodní, kulminace vody kolem 17 hod., stržena poslední lávka přes jalovou strouhu, voda dosahovala k mostnici nové lávky, vysunula nástupní rampu na levém břehu, za vodním kolem se zachytila hromada dříví a odpadků, jez vážně poškozen

7. červenec - úklid po velké vodě, práce dokončeny až 10. července, pomohl i skautský oddíl STOPA z Děčína

12. září - brigáda pro veřejnost, 10 účastníků, prozdivání ohrožených částí stěn pekárny a zdiva mezi šalandou a černou kuchyní ve mlýně, práce na cestách a oprava dlažby

26. září - benefiční golfový turnaj *Grundmühle Open* na Janově, výtěžek 37 000 Kč bude použit na projekt obnovy jezu

28. září - zahájení prací na dláždění náhonu, zhotovitelem konstrukce dřevěného roštu a beranu na zatloukání pilotů: firma ARS TIGNARIA, spol. s r.o., vydláždění: firma Řehák - Speleo, práce budou dokončeny během listopadu

Net

25. červenec - brigáda pro veřejnost, 7 účastníků (silný déšť), zdění narušeného nároží pekárny, odvoz naplaveného materiálu z cesty směrem k cyklotrase

13. srpna - team-buildingová brigáda ČEZ, 40 účastníků, snižování terénu na cestách v areálu mlýna

22. srpna - brigáda pro veřejnost, 13 účastníků, doplňování chybějícího zdiva v objektech mlýna, hotelu a pekárny, úprava cest a doplňování chybějící dlažby

7. září - jednání s p. Jakubem Krisem (projektantem jezu) a pracovníkem Povodí Ohře o postupu záchrany jezu

Turistické stezky a jejich opravy

V Českém Švýcarsku je síť značených turistických stezek, po nichž se každoročně pohybuje až na 600 000 návštěvníků. Tyto stezky procházejí mnohdy náročným skalním terénem nejen pro návštěvníka, ale i z hlediska údržby jejich schůdnosti. Na mnoha místech je stezka vedena po dřevěných schodech, nechybí další prvky jako protierozní zábrany, zábradlí, můstky, zpevněné hrany stezky apod. Protože dřevo při tak velké návštěvnosti dlouho nevydrží, je na exponovaných místech použita ocel, jako v případě Pravčické brány a jejích vyhlídek nebo výstupu na Rudolfův kámen či průchodu po Úzkých schodech. Na území NP je snaha využívat k opravám i kámen a přiblížit se co nejvíce stavu, jak stezky stavěli naši předkové. Jsou opravována i původní kamenná schodiště, vytesaná ve skále.

Územím národního parku prochází 197 km turistických tras, které jsou mimo lesních cest vedeny podobně náročným terénem. V těchto úsecích probíhá pravidelná každoroční údržba, která má za úkol odstranit závady menšího charakteru, vzniklé opotřebením před a během turistické sezóny. Další část plánovaných akcí, zaměřených již na větší opravy, je vždy na konkrétním úseku stezek. Tak např. v letošním roce musela být po velké vodě zbudována nová lávka přes Jetřichovickou Bělou na soutoku s Kamenicí - původní zničila velká voda na Kamenici. Další větší oprava stezky v úseku Vysoká Lípa - Dolský mlýn měla za úkol osazení nových dřevěných schodů namís-

to starých, opotřebených. Došlo i na vyhlídku na Gabrielině stezce, kde rovněž musely být vyměněny dřevěné schody.

V rámci rozsáhlejší údržby byly zbudovány kamenné svodnice na žluté turistické stezce pod Šaunštejnem. Mohlo by se pokračovat dalším výčtem menších zásahů, jakými byly opravy zábradlí, vyčištění stezek, svodnic, propustků, ale také budování zátarasů proti zkracování stezek či prosté zaházení těchto zkratků větve a tím zabránění vzniku půdní eroze. Výjimečně v NP dochází i k úmyslnému poškozování - např. altánků na vyhlídkách. Zarážející bylo zcizení šroubů, upevňujících zábradlí na Vilemínině vyhlídce. Při troše nepozornosti zde mohlo dojít k tragédii - pádu turisty i se zábradlím. Všechny tyto práce na území NP zajišťuje oddělení strážní služby. Menší zásahy provádějí v terénu sami strážci a náročnější akce dodavatelsky, prostřednictvím osvědčených firem. V soutěžkách Kamenice zajišťuje údržbu stezek obec Hřensko.

Nové zábradlí na stezce k Mariině vyhlídce.

NP, stezky opravovat a provádět základní údržbu. Zprůchodnění stezek po polomech zajišťují většinou Lesy ČR (např. v rokli Suché Kamenice včetně můstku či u vyhlídky nad Hřenskem). Dalším možným zdrojem, i když pouze na menší akce, jsou finanční prostředky Klubu českých turistů z dotací krajského úřadu. Zde byla opravena např. vyhlídková stezka Kyjov - Kyjovský hrádek, jejíž první část je mimo území NP. Další akcí z uvedeného zdroje bylo v loňském roce osazení dřevěného zábradlí na tzv. Mlýnské cestě z Belvederu k přívodu Dolní Žleb, a dále vyčištění této stezky, směřující do Hřenska. V letošním roce se podobně provedla základní údržba jedné lávky přes Chříbskou Kamenici v Pavlině údolí. Zde však chybí další prostředky na opravu další lávky, u níž je poškozen kamenný pilíř.

Jistě by se dalo pokračovat dalším výčtem akcí při úpravách stezek, které byly na území NP nebo CHKO Labské pískovce provedeny. Existují však i úseky stezek, kde je údržba zanedbána a zasloužila by si větší pozornost. Jedním takovým je žlutá turistická stezka vedoucí z Hřenska přes vyhlídky směrem na Janov. Zábradlí je ve velmi špatném stavu, a přitom je stezka velmi navštěvovaná pro překrásný výhled na Hřensko a soutok Labe s Kamenicí.

Nezbývá než popřát hezký výlet krásnou přírodou Českého Švýcarska po udržovaných stezkách.

Václav Nič

Vzorový úsek stezky v Divoké soutěsce, obec Hřensko.

České Švýcarsko - zpravodaj Správy Národního parku České Švýcarsko, ročník 8, číslo 2/2009, č. reg.: MK ČR E 13314.

Vydává: Správa Národního parku České Švýcarsko, Pražská 52, 407 46 Krásná Lípa, tel./fax: +420-412 354 055.

Redakce: Natalie Belisová. **Spolupráce:** Václav Sojka, Miloš Trýzna. **Grafická úprava:** Pavel Panenka (panenka@principdc.cz). **Tisk:** BFHM, spol. s r. o., 403 36 Libouchec 84. Vyšlo v listopadu 2009. **Neprodejné.**